

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
ІСТОРИКО-ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І
МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН**

**ЛІНГВІСТИКА Й ЛІНГВОДИДАКТИКА: ЗДОБУТКИ
І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

01–02 грудня 2023 року

**МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

Одеса – 2023

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
ІСТОРИКО-ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І
МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН**

**ЛІНГВІСТИКА Й ЛІНГВОДИДАКТИКА: ЗДОБУТКИ І
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

01–02 грудня 2023 року

**МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

Одеса – 2023

ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРИ В ШКОЛІ

Ця стаття досліджує значення інтерактивного навчання на уроках літератури в школі. Вона акцентує увагу на перевагах такого підходу, зокрема залучення учнів, розвиток критичного мислення та співпрацю. Стаття підкреслює важливість інтерактивного навчання для покращення якості навчального процесу.

Ключові слова: інтерактивне навчання, критичне мислення, віртуальна подорож, мапа думок.

This article explores the importance of interactive learning in literature classes at school. She emphasizes the benefits of this approach, including student engagement, critical thinking, and collaboration. The article emphasizes the importance of interactive learning for improving the quality of the educational process.

Key words: interactive learning, critical thinking, virtual travel, mind map.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

У сучасному освітньому середовищі інтерактивне навчання стає все більш популярним методом, особливо на уроках літератури. Цей підхід активно залучає учнів до процесу навчання, сприяючи розвитку їхніх творчих навичок та глибокому розумінню літературних творів. Зростаюча потреба у розвитку критичного мислення, творчих навичок та комунікативної компетентності серед учнів робить інтерактивне навчання особливо важливим.

Інтерактивне навчання має особливу важливість в умовах Нової української школи (НУШ), оскільки воно сприяє розвитку компетентностей та навичок, необхідних для успішної адаптації до сучасного світу.

Перш за все, інтерактивне навчання активно залучає учнів до навчального процесу та створює сприятливу атмосферу співпраці та спільної діяльності. Учні стають активними учасниками уроку, спілкуються, обговорюють та співпрацюють один з одним. Це допомагає розвивати комунікативні навички, спільну роботу в групі та вміння висловлювати й аргументувати свої думки.

Крім того, інтерактивне навчання сприяє розвитку критичного мислення та творчих навичок учнів. Учні навчаються аналізувати, робити висновки та самостійно досліджувати нові ідеї. Це допомагає виховати критично мислячих громадян, які здатні оцінювати інформацію та приймати обґрунтовані рішення.

З іншого боку, інтерактивне навчання сприяє розвитку творчості та інноваційного мислення учнів. Вони мають можливість застосовувати свої знання та навички в різних ситуаціях, розв'язувати проблеми та створювати нові ідеї. Це сприяє їхньому особистісному розвитку та підготовці до майбутніх викликів в сучасному суспільстві.

Метою цієї статті є дослідження ефективності інтерактивного навчання на

уроках літератури в школі; запропонувати варіанти завдань використання інтерактивного навчання на уроках літератури; оцінити ефективність та вплив таких завдань на мотивацію та розуміння учнів.

Аналіз наукових досліджень, що досліджують вплив інтерактивного навчання на уроках літератури.

Наукові праці, у яких досліджується інтерактивне навчання на уроках літератури, свідчать про його позитивний вплив на засвоєння учнями навчального матеріалу, розвиток їхніх пізнавальних здібностей та творчого потенціалу. Н. М. Васильєва [1] пропонує різноманітні способи застосування інтерактивних методів на уроках предметів гуманітарного циклу, а В. Вихор [2] зосереджує увагу на розгляді впливу інтерактивного навчання на особистісний розвиток учнів. Дослідження М. Гладун та М. Сабліної [3] розглядають сучасні онлайн інструменти інтерактивного навчання в контексті технології співробітництва.

Важливо зазначити, що дослідники ще недостатньо вивчили певні аспекти цієї проблеми, зокрема використання онлайн подорожей, мап думок на уроках літератури під час різних форм навчання.

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих результатів

Інтерактивне навчання - це педагогічна стратегія, яка активно залучає учнів до процесу навчання, активізує їхню участь та сприяє їхньому активному залученню до засвоєння знань.

Одним з головних аспектів інтерактивного навчання є активна взаємодія між вчителем і учнями, а також між самими учнями. Цей підхід стимулює обмін ідеями, спільну роботу в групах, дискусії та спільне розв'язання завдань. Учні мають можливість висловлювати свої думки, аналізувати інформацію, розвивати критичне мислення та сприймати матеріал більш глибоко.

Використання інтерактивних методів та інструментів є важливою складовою інтерактивного навчання. Це можуть бути такі методи, як проблемне навчання, проектна робота, рольові ігри, дискусії, використання інтерактивних дошок і комп'ютерних програм. Ці методи допомагають створити стимулююче навчальне середовище, в якому учні можуть бути активними учасниками процесу навчання, а не просто приймати інформацію з боку вчителя.

Важливо зазначити, що інтерактивне навчання не є просто заміною традиційних методів навчання, але скоріше являє собою підхід, який може доповнити та збагатити навчальний процес. Цей підхід вимагає від вчителя гнучкості, творчості та уміння адаптуватися до потреб учнів. Він також вимагає від учнів активної участі та взаємодії.

Перед сучасним вчителем-словесником постають важливі питання: Які інтерактивні способи, ресурси, сервіси використати у своїй роботі? Яка роль вчителя у процесі використання інтерактивних методів навчання?

Інтерактивні методи орієнтовані на широку взаємодію учнів не тільки з учителем, а й одне з одним, на домінування активності учнів у процесі навчання.

Сучасний педагог має навчитися створювати та застосовувати можливості інтерактивного контенту з метою зацікавити цифрове покоління учнів. Тому все більшого значення набуває використання онлайн-подорожі у професійній діяльності педагога, сприятиме збагаченню навчального процесу та підвищенню зацікавленості учнів. Онлайн-подорожі дають учням можливість віртуально побувати у місцях, де відбуваються події літературних творів. Вони можуть досліджувати реальні місця, де жили автори або де відбувається сюжет, що допомагає краще зрозуміти контекст і атмосферу твору. Так, наприклад, використовуючи такий ресурс як Музейний портал, учні можуть здійснити віртуальний тур будь-яким музеєм. Цей ресурс нараховує близько 232 турів різними музеями світу. Такі віртуальні подорожі можна використовувати під час різних форм навчання.

Вивчаючи розвиток драматичного мистецтва України в ХІХ столітті, здійснюємо віртуальну подорож Музеєм театрального, музичного та кіномистецтва (м. Київ) чи будинком-музеєм М. К. Заньковецької. Така подорож може супроводжуватися розповіддю учня-екскурсовода або словом вчителя. Учні одразу зможуть побачити на власні очі костюми, фрагменти декорацій, афіші тощо.

Або під час вивчення життя і творчості Лесі Українки пройтися кімнатами Музею родини Косачів-Драгоманових у Звягелі, зазирнути до Літературно-меморіального музею Лесі Українки, побачити особисті речі письменниці, кімнату у якій вона жила, фортепіано, на якому грала, послухати фонозапис її голосу. Таку віртуальну екскурсію можна супроводжувати інтерактивними запитаннями та завданнями, які спонукатимуть учнів до роздумів, обговорень, дискусій.

Такі види робіт стимулюватимуть учнів до активної участі в навчальному процесі. Використовуючи такі завдання під час дистанційного навчання, учні можуть взаємодіяти з матеріалами, виконувати завдання та працювати з іншими учнями через форуми або онлайн-дискусії. Наприклад, після перегляду віртуальної екскурсії Квартирою-музеєм П. Тичини у Києві можна запропонувати учням висловити своїх вражень від побаченого у форматі форуму, або дати відповідь на питання «Що в інтер'єрі будинку поета вас вразило?», «Які предмети інтер'єру розповідають нам про хобі митця?». Іншим варіантом може бути створення кроссенсу-презентації особи письменника. Перед переглядом віртуальної подорожі, учні отримують завдання уважно слухати і дивитися на екран, занотовувати основні важливі, цікаві моменти з побаченого, які б презентували постать митця. Результатом такого завдання має бути кроссенс, який учні презентують на уроці. Таке завдання буде ефективним як під час різних форм навчання, зокрема, під час дистанційного навчання можна розділити клас на віртуальні групи, кожна група має створити свій кроссенс упродовж 5-10 хвилин і презентувати його однокласникам. Під час офлайн навчання можна запропонувати створити кроссенс дома, використовуючи отриману під час віртуальної екскурсії

на уроці інформацію. Або вчитель самостійно створює кроссенс і пропонує знайти підказки під час віртуальної екскурсії.

Важливо, що онлайн-подорожі можна проводити в будь-який час та з будь-якого місця з доступом до Інтернету. Це дає учням більше можливостей для самостійного навчання та власного темпу роботи.

Ще одним доволі цікавим інтерактивним застосунком є Google Earth, за допомогою якого можна потрапити у будь-який куточок нашої планети. Використовуючи позначку «Людина» можна побачити все, що там знаходиться наживо, а обравши позначку 2D можна роздивлятися вулиці, будинки тощо. Наприклад, під час роботи над гуморескою «Сом» Остапа Вишні можна знайти річку Оскіл, помилуватися її живописними берегами, зануритися в атмосферу описану письменником наживо. Або пройтися вулицями Києва, про які розповідається у романі «Місто» В. Підмогильного. Можна запропонувати учням за допомогою цього застосунку створити і провести віртуальну екскурсію. Цікаво було б здійснити порівняльний аналіз описаної автором у тексті місцевості і її реальним виглядом, простежити чи змінилося щось з моменту опису, чи ні.

Доволі ефективним методом інтерактивного навчання в школі є створення мапи думок. Мапи думок (ментальні карти, асоціативні карти) – це діаграма, на якій відображають слова, ідеї, завдання, або інші елементи навколо основного слова або ідеї. Ментальні карти використовуються для візуального представлення інформації, що допомагає краще зрозуміти і запам'ятати її.

Ментальні карти можна використовувати для різних цілей, зокрема:

- для систематизації знань. Ментальні карти дозволяють учням візуально уявити і структурувати навчальний матеріал, що сприяє його кращому засвоєнню;
- для аналізу художніх творів. Ментальні карти можна використовувати для узагальнення основних ідей та тем твору, виявлення його художніх особливостей, а також для порівняння різних творів;
- для творчого самовираження. Ментальні карти можна використовувати для створення власних творів, наприклад, віршів, оповідань, сценаріїв.

Мапи думок добре підходять для збирання ідей та мозкового штурму, оскільки кожне ключове слово може мати асоціації з іншими. Завдяки таким асоціаціям можна створювати великі та розгалужені мапи думок.

Створювати мапи думок можна як онлайн, використовуючи додаток Canva, або офлайн безпосередньо на дошці або великому аркуші паперу. Важливо, що під час створення мап думок можна поділити клас на групи з індивідуальним завданням для кожної, або працювати усім класом. Так, наприклад, узагальнюючи тему «Модернізм» або готуючись до написання твору чи творчого проєкту, можна запропонувати учням створити ментальну карту «Тема осені у творчості поетів-модерністів». Визначаємо основні пункти, які учні мають наповнити своїми ідеями: основні мотиви; представники, особливості, приклади, запитання тощо. Якщо це онлайн, то обираємо певний шаблон і починаємо заповнювати кожен

пункт по черзі.

Рис. 1. Варіант мапи думок «Тема осені у творчості поетів-модерністів»

Висновки, перспективи подальших досліджень

Інтерактивне навчання на уроках літератури в школі є перспективним напрямком розвитку освітнього процесу. Воно має потенціал для підвищення ефективності навчання, розвитку особистості учня та формування його творчого потенціалу.

Одним із ефективних інструментів інтерактивного навчання є онлайн-подорожі. Вони дозволяють учням по-новому побачити і зрозуміти літературні твори, а також дізнатися більше про історичні та культурні контексти, у яких вони були створені.

Ще одним ефективним інструментом інтерактивного навчання є ментальні карти. Вони дозволяють учням візуально уявити і структурувати навчальний матеріал, що сприяє його кращому засвоєнню.

Використання онлайн-подорожей і мап думок на уроках літератури дозволяє зробити навчальний процес більш цікавим, захоплюючим і ефективним. Вони сприяють розвитку критичного мислення, творчих здібностей та комунікативних навичок учнів.

Однак, для ефективного використання цих інструментів вчитель повинен мати відповідні знання та навички. Він повинен вміти правильно підібрати онлайн-подорожі або ментальні карти для конкретного уроку, а також організувати їхнє ефективне використання.

Література

1. Васильєва Н. М. Застосування інтерактивних методів навчання на уроках предметів гуманітарного циклу. Управління школою. 2005. №34. С. 22-24. 2. Вихор В. Нестандартні форми роботи на уроках у контексті особистісного розвитку учнів. Досвід. 2004. №21-22. С. 73-76.

З.Гладун М. А., Сабліна М. А. Сучасні онлайн інструменти інтерактивного навчання як технологія співробітництва. Електронне фахове видання «Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету». 2018. №4. 2018. С. 33-43.

*Уляна Чайковська,
асистент кафедри української мови
закладу вищої освіти «Подільський державний університет»*

ГЕНДЕРНІ ОЗНАКИ МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ ЧОЛОВІКА КРІЗЬ ПРИЗМУ УКРАЇНСЬКОЇ ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ ХХІ СТОЛІТТЯ

Обрана проблематика в лінгвістиці на сьогодні є ще досить недостатньо дослідженим явищем, і гендерні ознаки мовної картини світу не завжди є очевидними, однак перехід мовознавства до нової наукової парадигми, для якої визначальним є людський чинник і особистість мовця як такого, зобов'язує мовознавців розширювати свої погляди на поліфункціональність засобів мови у світлі гендерного феномена.

Ключові слова: гендер, мовна картина світу, людський чинник.

Male's world picture (on the material of female prose)

The chosen range of problems is not enough studied for today and gender features of world picture is not always evident, but moving of the linguistics to a new scientific paradigm, for which the human factor and speaker's personality are determinative and it obligates linguists to broaden their views on polyfunctionality of linguistic means in the light of gender phenomenon.

Key words: gender, language world picture, human factor.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Гендер у нашому дослідженні розуміємо як соціальну стать, що синтезує культурне й біологічне в людині. У центрі уваги гендерних досліджень — культурні, соціальні, а також мовні чинники, що визначають ставлення людини до чоловіків і жінок, поведінку індивідів у зв'язку з приналежністю до певної статі, стереотипні уявлення про чоловічі та жіночі якості — все те, що проектує проблематику статі із сфери біології до сфери соціального життя і культури.

Українські письменниці-модерністки прагнули означити специфіку жіночої творчості, жіночого письма, знайти авторитетних попередниць, із здобутків яких могли б брати приклад. Жінки-письменниці часто гостріше відчували застійність літературного процесу й усієї духовної атмосфери. Окрім спільних для всіх проблем на рубежі ХІХ-ХХст., пов'язаних з приналежністю до колоніальної культури, існували ще й дуже болючі колізії становища жінки-митця, яка не має навіть власної, вже виробленої, розмаїтої й гнучкої художньої мови, для вираження свого, суто жіночого, емоційного й духовного досвіду. Їй поки що «голосу не стане», щоб сказати про окремішність, несхожість, автентичність жіночого світу й про власну «жіночу рацію».

І наприкінці ХХ — початку ХХІ століття, на переломі культурних епох зацікавлення проблемами гендерної ідентичності знову стали досить актуальними.